

บรรยายโดย

รองศาสตราจารย์สุนีย์ สหัสโพธิ์

รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาอาหารและโภชนาการ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ไขมัน การย่อยและการดูดซึม

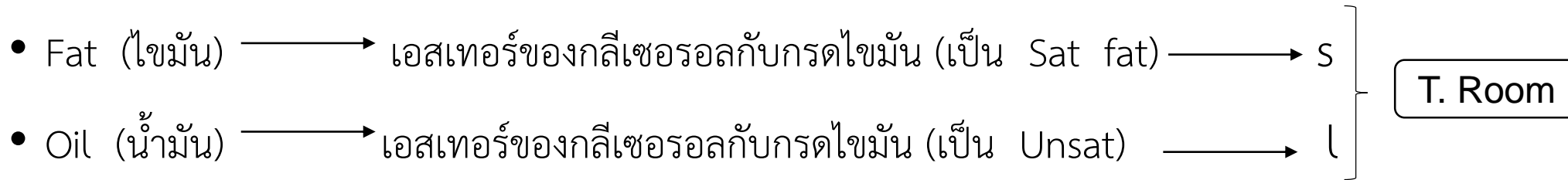
ไลปิด

- ไลปิด คือ ไขมันและน้ำมัน รวมทั้งสารอื่น ๆ ที่มีองค์ประกอบทางเคมีคล้ายไขมัน
- เป็นสารที่ไม่ละลายน้ำ แต่ละลายในตัวล้ละลายไขมัน เช่น อีเทอร์ คลอโรฟอร์ม เบนซิน ฯลฯ
- โดยทั่วไปประกอบด้วยธาตุ C H O แต่อัตราส่วนต่างกับคาร์โบไฮเดรต
- ไลปิดมี $O < CHO$ แต่ $C+H > CHO$ เมื่อถูกเผาผลาญให้พลังงานสูงกว่า CHO
- ไขมัน 1 กรัม ให้พลังงาน 9 กิโลแคลอรี

ไลปิด

- ไลปิด ประกอบด้วย

- Wax

- ในทางโภชนาการ

- ไขมัน → อาหารที่ให้ไขมันซึ่งอยู่ในสภาพของแข็ง ณ อุณหภูมิห้อง เรียกไขมัน (Fat)
และที่อยู่ในสภาวะของเหลว เรียกว่าน้ำมัน (Oil)

ประเภทของไลปิดตามองค์ประกอบทางเคมี

1. Simple lipid ไขมันธรรมดา : กลีเซอรอล + กรดไขมัน

- Monoglyceride $\longrightarrow$ 1 : 1
- Diglyceride $\longrightarrow$ 1 : 2
- Triglyceride $\longrightarrow$ 1 : 3

ประเภทของไลปิดตามองค์ประกอบทางเคมี

2. Compound Lipid ไขมันประกอบ : กลีเซอรอล + กรดไขมัน + สารอื่น

- Phospholipid $\longrightarrow$ กลีเซอรอล + กรดไขมัน + ฟอสเฟต $\longrightarrow$ เป็นส่วนประกอบของเซลล์
- Glycolipid $\longrightarrow$ กลีเซอรอล + กรดไขมัน + CHO $\longrightarrow$ พบในเซลล์สมองและเส้นประสาท
- Lipoprotein $\longrightarrow$ โปรตีน + ฟอสโฟลิปิด + คอเลสเตอรอล + TR

ในอัตราส่วนที่แตกต่างกันมี 4 ชนิด

- ไคโลไมครอน
- VLDL
- LDL
- HDL

ทำหน้าที่เป็นตัวขนส่งไขมันในโลหิต
เป็นส่วนประกอบของเยื่อเซลล์

ประเภทของไลปิดตามองค์ประกอบทางเคมี

3. Derived lipid อนุพันธ์ไขมัน ได้จากการแตกตัวของไลปิดธรรมดาหรือไลปิดประกอบ

- กรดไขมัน กลิเซอรอล คอล레스เตอรอล

ปริมาณกรดไขมันในอาหาร (g/100 g. ไขมันในอาหาร)

ชื่ออาหาร	Sat.	Unsat	linoleic acid
น้ำมันดอกคำฝอย	8	87	72
น้ำมันข้าวโพด	10	84	53
น้ำมันดอกทานตะวัน	12	83	63
น้ำมันถั่วเหลือง	15	80	52
น้ำมันรำ	16	80	37
น้ำมันปาล์ม	45	49	8
น้ำมันมะพร้าว	86	8	1
นมวัว	55	39	3

หน้าที่ของไขมัน

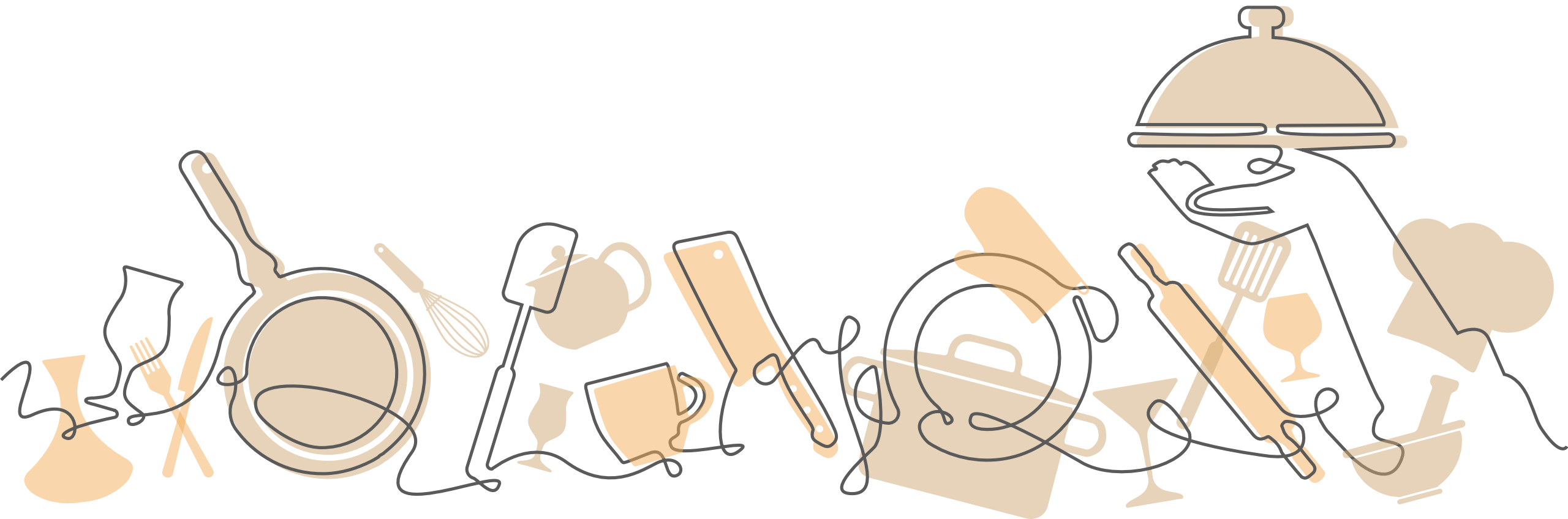
1. เป็นส่วนประกอบของเยื่อเซลล์ (cell membrane)
ไขมัน 30-40% โปรตีน 50-70% CHO < 10%
2. ให้พลังงาน : 1 กรัม = 9 กิโลแคลอรี
3. เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของผิวหนัง และระบบประสาท
4. ช่วยวิตามินที่ละลายในไขมัน ละลาย และดูดซึมได้
5. ให้กรดไขมันจำเป็น ช่วยเพิ่มความชุ่มชื้นของผิวหนัง+จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของเด็ก + ลดคอเลสเตอรอล
6. ช่วยให้อาหารนุ่ม และรสชาติดี

หน้าที่ของไขมัน

7. ช่วยให้อิ่มนาน
  8. เป็นฉนวนป้องกันความร้อนของร่างกาย
  9. ป้องกันการกระทบกระเทือนของอวัยวะภายใน
  10. ผลิตฮอร์โมน
- ถ้าคาร์โบไฮเดรตในร่างกายไม่เพียงพอ ร่างกายจะใช้ไขมันก่อนโปรตีน

บรรยายโดย

รองศาสตราจารย์สุนีย์ สหัทธโพธิ์

รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาอาหารและโภชนาการ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

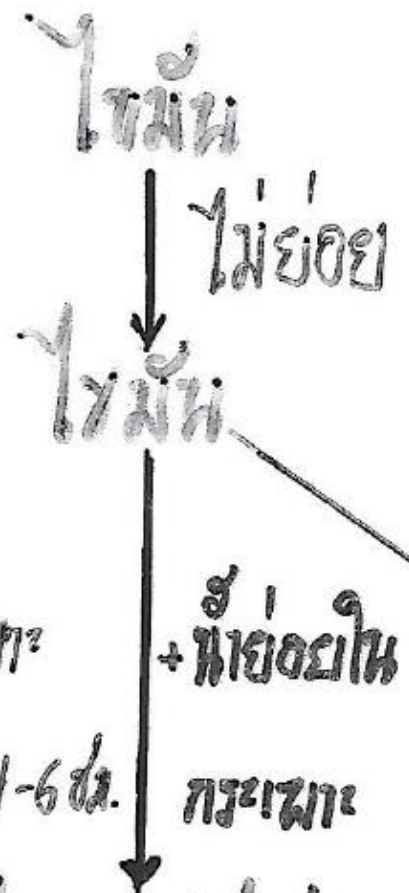
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

การย่อยไขมัน

การย่อย
ปาก

กระเพาะ pH 1-2
อาหารไขมันมากทำให้อาหาร
เคลื่อนที่ช้าลง อาหารอยู่ 4-6 ชม.

ครีม หมู ไขมันแดง (mol. กิ่ง)
lipase ทำงานได้ดีที่ pH ~ 5
→ Glycerol + Fatty acid

ไขมัน: acid chyme (แอซิดไคม์) - ไขมันที่มีฤทธิ์เป็นกรด

การย่อยไขมัน

ลำไส้เล็ก Hor. ไคลิซัสโตคัยนิส → ถุงน้ำดี ^{ผลิตด้วย} น้ำดี : ที่สร้างจากตับ

ตัวย่อย : lipase

ลำไส้เล็ก : lipase

H_2O 97% + กรดน้ำดี + เกลือน้ำดี + ฟอสโฟไลปิด + โคลเลสเตอรอล + อนุภาค
pH 6.9 - 8.6 (ช่วง) ^{ไม่ชัดเจน}

หน้าที่น้ำดี 1. ลดความหนืดของ acid chyme ให้พองนุ่มในลำไส้เล็ก
ของ ถุงน้ำดี ไคลิซัสโตคัยนิส

ไขมันที่ผ่านท่อนย่อย
จนถึง G + F มี 90-50%
ส่วนที่เหลือจะถูกย่อย
เป็นอนุภาค

Diglyceride

↓
Monoglyceride

↓
Glycerol + Fatty acid

↓
Glycerol + Fatty acid

40-50% ในรูป Monoglyceride.

10% " Diglyceride.

2. ไขมันแตกตัว emulsified fat

ที่ผนังลำไส้เล็ก
+ น้ำดีช่วย → หลอดน้ำดี → หลอดเลือด
↓
ตับ

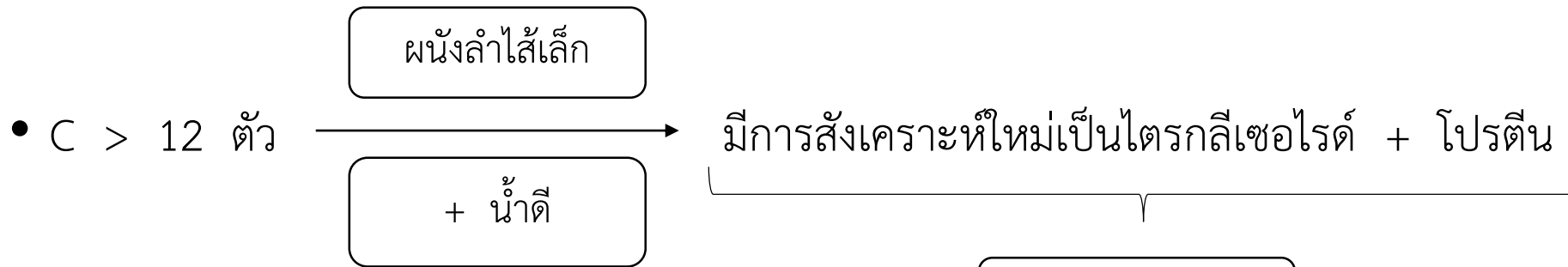
กรดไขมัน

การดูดซึมกรดไขมันมี 2 แบบ

1. กรดไขมันขนาดกลางและขนาดเล็ก

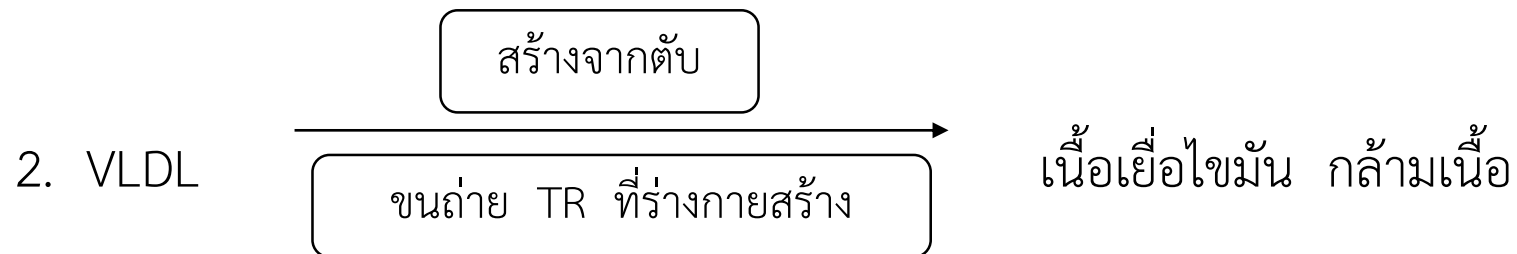
2. กรดไขมันขนาดใหญ่

การขนส่งไขมัน

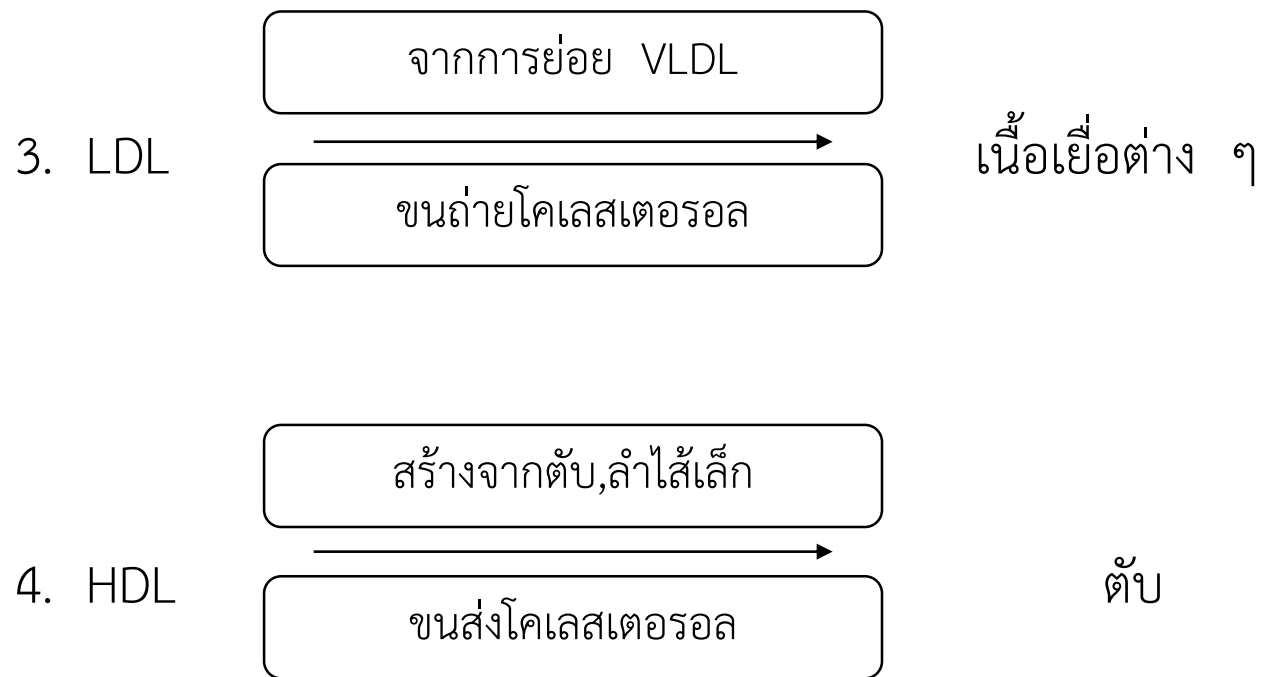
- การขนส่งไขมันต้องอาศัยโปรตีน → lipoprotein

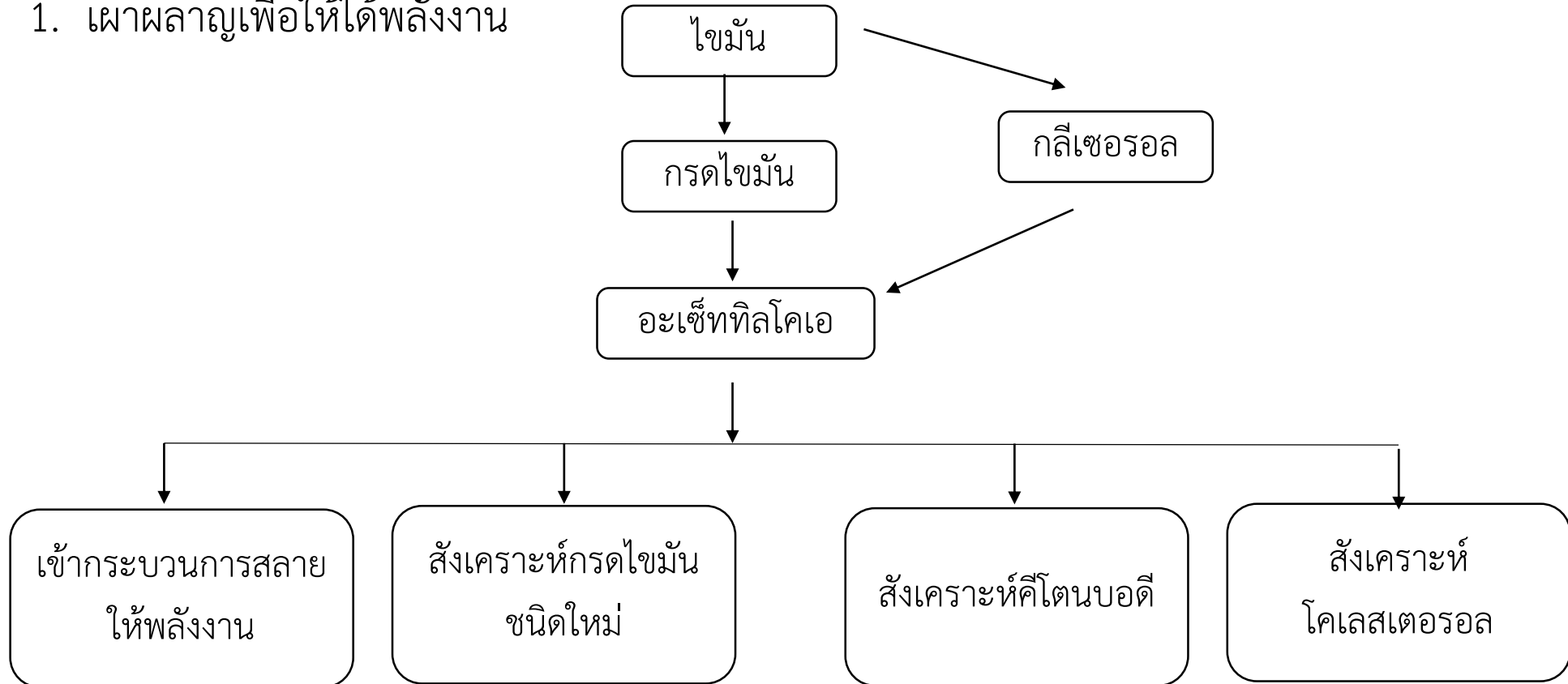
การขนส่งไขมัน

Metabolism ของไขมัน

1. เผาผลาญเพื่อให้ได้พลังงาน

Metabolism ของไขมัน

2. สะสมในรูปไขมันตามส่วนต่าง ๆ

- พลังงานที่เหลือใช้จะถูกเก็บในรูปของไตรกลีเซอไรด์
ในเซลล์ไขมันทั่วร่างกาย (ทำให้อ้วน)
- และรอบอวัยวะต่าง ๆ ภายใน เช่น หัวใจ ตับ ไต ช่องท้อง รังไข่ ฯลฯ
- ไขมันในร่างกายมาจาก
  1. อาหารที่รับประทาน
  2. ตับสร้างจากคาร์โบไฮเดรต โปรตีน ได้

Metabolism ของไขมัน

3. สังเคราะห์สารต่าง ๆ

- ไขมันบางส่วนจะถูกนำไปสร้างเป็นส่วนต่าง ๆ ร่วมกับโปรตีน เช่น
  - เซลล์เมมเบรน
  - ฮอโมน

Thank you